

byggnaden men den torde dock återge huvudförloppet på ett sätt som kan vara riktigt. Som väl är behöver ingendera teorien läggas till grund för eller påverka en restaurering.

Vad beträffar hänsynen till Gotlandskyrkornas datering torde man böra avvakta en tidpunkt, då denna blivit mera definitivt klarlagd än den f. n. synes ha blivit. Den specielle forskaren på området är ju alltså sysselsatt med revision av sina tidigare resultat.

Axel L. Romdahl.

SVAR PÅ PROFESSOR ROMDAHLS »OBSERVATIONER».

Med besvikelse har jag tagit del av professor Romdahls ovanstående »observationer». Besvikelsen har sin anledning däri, att professor Romdahl icke ansett sig behöva taga upp till diskussion kärnpunkten i mitt inlägg utan ifråga om denna nästan helt och hållet nöjt sig med en hänvisning till framställningen i Linköpings domkyrka 1232—1498, ehuru han ganska ingående diskuterar andra, mindre centrala delar därav. Jag är emellertid för min del övertygad om att Linköpingsdömens byggnadshistoria icke kan ens till sina huvuddrag verkligt klarläggas, om man går omkring det problem, som är förknippat med det »unggotiska», engelskt-trondheimska inslaget i byggnaden. Och upptages ej hithörande avsnitt av min framställning till behandling, lönar det sig föga att diskutera övriga partier därav.

Den viktigaste frågeställningen synes mig kunna preciseras sålunda: Är det möjligt att förneka, att den fas i byggets utveckling, som enligt Romdahl omfattar södra långhusportalens nedre delar samt östligaste knippepelareparet, även omfattar södra tvärskeppsportalen, den rankornerade taklisten samt den rikt profilerade gördelbågssviten i det nuvarande åttkantiga pelarparets linje? Jag tror för min del att ingen, som vill jämföra dessa olika partier till detaljer och helhet, kan lämna annat svar än det jag i mina »randanteckningar» sökt formulera.

Är detta svar riktigt följer därav, att vi i domkyrkobyggnaden hava att räkna med ett antal samböriga delar av vilka flera äro infogade i ett för dem främmande sammanhang och sålunda äro använda först en tid efter sin tillkomst i stenhuggarehyttan. Med denna utgångspunkt är det helt naturligt att undersöka, huruvida ytterligare några sådana spillror, vilka blivit efteråt uppsatta i ett ursprungligen icke åsyftat sammanhang, förekomma i byggnaden. Västpartiets väggpelare¹ och ena fönsterpar höra till de detaljer, som härvid närmast erbjuda sig såsom varande icke sam-

¹ Beträffande dessa väggpelare har professor Romdahl missförstått mig, när han påbörjar mig åsikten, att dessa pelare äro sekundärt infogade på sina platser. Jag har endast sagt, att material, avsett för annan plats, sekundärt använts för uppförande av västpartiets väggpelare.

Även ifråga om nordfasadens östligaste långhusfönster föreligger ett missförstånd. Enligt min framställning är stavarnas övre »fack» ett tilllägg, men vid uppflyttandet av det tredelade bågpåret har även kapitälringen fått följa med. En ny, mindre ring har infogats å den gamla platsen.

höriga med de partier, i vilka de infogats. Deras profilering överensstämmer däremot nära med den nyssberörda ungotiska byggnadsdelens mot-svarigheter.

Sammanställer man dessa delvis efteråt uppsatta partier i avsikt att söka utröna för vilken byggnadstyp de kunna hava varit tänkta, ligger det knappast något fantastiskt i tanken på en basilikal anläggning, ty formspråket i detaljerna för — såsom professor Romdahl själv liksom professor Evert Wrangel framhållit — tankarna till engelsk gotik, av Salisburys typ, samt till den engelsk-norska Trondheimsdömen. Och här är överallt basiliketyper den normala. Såsom författaren vid ett besök i Trondheim, efter det att hans uppsats förelåg i tryck, haft tillfälle att närmare konstatera är det f. ö. med full säkerhet i den norska domkyrkans hytta, som den ungotiske mästaren i Linköping växt upp. Stora sydportalen, kranslisten m. m., i östgötadömen hava i det norska byggets olika perioder sina klart påvisbara förebilder. Men den fas av Trondheimsbygget, som utgör den direkta förutsättningen för Linköpingsmästarens konst är utan tvivel långhusets nedre delar, av Johan Meyer daterade till tidsavsnittet 1240—1280. Efter denna period har ett avbrott inträtt i bygget, varefter detsamma omkring 1310—1328 fortsattes i rikaste engelska höggotik.² Västpartiet i Linköping är nära besläktat med detta yngre parti av långhuset i den norska domkyrkan.

Professor Romdahl anför stenhuggaremärkenas förekomst i Linköping i denna yngre dels väggarkader såsom belägg för riktigheten av sin teori angående det kontinuerliga framväxandet av nya och allt modernare former i Linköpingsdömens västligaste delar. Samma stenhuggaremärken förekomma nämligen å några rikt ornerade verkstycken i dessa arkaders bågar (vilket vid författandet av min uppsats undgått mig) och å de äldsta ungotiska knippepelarna. Detta synes ju till en början ge ett sken av sannolikhet åt Romdahls framställning. Ornamentiken å ömse håll är emellertid till den grad olika, att om samma mästare här verkligen varit verksam, det torde vara otvivelaktigt, att han måste

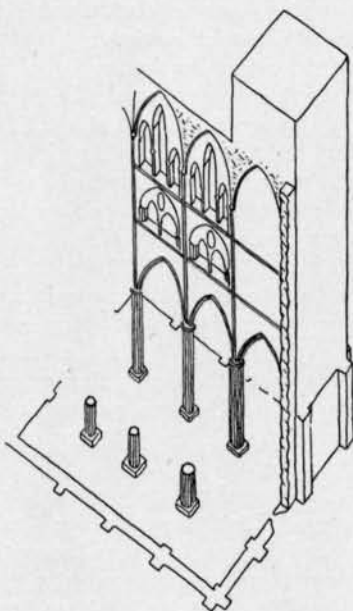

Fig. 6.
Försök till schematisk rekonstruktion av det system som kan antagas hava varit avsett under den äldre engelsk-trondheimska mästarens tid, 1200-talets slut.

² Johan Meyer, Kirker og klostre i middelalderen, i Norsk Kunst-historie, Oslo 1925.

hava haft tillfälle att vid ett annat, vid tidpunkten ifråga högmodernt bygge, under den tid som förflutit mellan hans båda ifrågavarande arbeten i Linköping, få studera och lära sig de nya höggotiska formerna. Jag tänker mig alltså att mästaren och hans medhjälpare, när bygget av någon anledning stoppar, återvänt till Trondheim, men att han, eller någon av hans lag, senare blivit återkallad. Under mellantiden skulle då tydligen den gotländska perioden hava utspelat sig. Vilka personliga och andra förhållanden som kunna ligga bakom en dylik förändring i byggnadsledningen, undandraget sig helt vårt bedömande. Något orimligt eller fantastiskt ligger emellertid så vitt jag kan se alls icke i ett antagande av denna art. Och, som sagt, direkta, nya studier av högtstående förebilder måste ligga mellan den tid, på stenhuggaremärkena inhuggas å de unggotiska knippepelarna och den, då de tillkomma å de höggotiska väggarkaderna.

Detta allt under förutsättning av att stenhuggaremärkena utgöra en ledande stensemästares tecken. Tillhöra de en underordnad stenhuggare, som endast färdigställt den enklare bearbetningen av materialet, tarvas knappast någon förklaring till dessa märkens förekomst i olika perioder av bygget. En vanlig stenhuggare kan avskedas och anställas i åtskilliga omgångar. Och den gotländska periodens avbrott har från början förutsatts hava blott c:a 10 års omfång. Stenhuggaremärkena bevisa sålunda ingenting.

Det är, såsom jag ovan sökt framhålla, till det unggotiska skedets bygge i Linköping som den i min tanke viktigaste delen av det byggnads-historiska problemet är koncentrerat och det är fortfarande min förhoppning att professor Romdahl vill upptaga särskilt detta avsnitt till förnyad behandling. Övriga problem äro direkt avhängiga därav.

Erik Lundberg.

NUTIDA KYRKOVÅRD PÅ UTSTÄLLNING

I anslutning till ärkestiftets prästmöte i augusti öppnades i övre galleriet invid Rikssalen i Uppsala slott en utställning, vars ändamål framgick av titeln »Nutida kyrkovård och kyrkokonst». Som anordnare stod Diakonistyrelsens konstutskott, vilket sökt kontakt med Byggnadsstyrelsen och Riksantikvarieämbetet på de områden, där dessa myndigheters bistånd kunde vara av värde.

Som helhetsomdöme kan sägas, att utställningen, som vackert monterats av arkitekten K. Martin Westerberg, gav ett intressant och belysande tvärsnitt genom modern kyrkokonst, samtidigt som den på ett mycket instruktivt sätt visade både hur man bör och hur man inte bör handskas med gamla inventarier och inredningsföremål i kyrkobyggnader, vilka liksom levande organismer äro underkastade oupphörliga förändringar och kräva kontinuerligt underhåll för att inte förstöras.

Säkerligen gav den kulturhistoriska avdelningen behållning inte minst åt den prästerliga publik, för vilken företaget i första hand var avsett,